

Renhållningsordning

Avfallsplan

2023-2030

Förord

Denna plan beskriver Skellefteå kommuns vilja och ambitioner angående avfall. Den är en del av den kommunala renhållningsordningen som, enligt miljöbalken, ska finnas i alla kommuner och revideras vart fjärde år.

Avfallsplanen innehåller uppgifter om kommunens avfallshantering och åtgärder för att minska mängder och farlighet.

Planen vänder sig till hela kommunen, såväl som kommunens egna verksamheter som till invånare och privata aktörer.

Projektgrupp

Agneta Lantto Forsgren
Samhällsbyggnad, Vatten och avfall

Cecilia Crampelle
Samhällsbyggnad, Vatten och avfall

Gabriella Nygren
Samhällsbyggnad, Miljö och hälsa

Rebecca Bohman
Samhällsbyggnad, Fysisk planering

Moa Hedström
Kommunledningskontoret,
Samhällsutveckling

Jenny Sundqvist
Samhällsbyggnad, Fysisk planering

Styrgrupp

Stefan Johansson
Samhällsbyggnad, Vatten och avfall

Hans Andersson
Samhällsbyggnad

Harriet Wistemar
Samhällsbyggnad, Fysisk planering

Eva Kinnvall
Samhällsbyggnad, Miljö och hälsa

Lars Hedqvist
Kommunledningskontoret

Innehåll

Förord.....	2
1.1 Syfte	5
1.2 Framtagande av Avfallsplanen.....	5
1.3 Omfattning	5
1.4 Måluppbyggnad.....	5
1.5 Beskrivning av kommunen.....	6
1.6 Näringsliv.....	7
2 Vision	7
3 Styrmedel.....	8
3.1 Lagrum.....	8
3.2 Avgifter.....	8
3.3 Information och kommunikation	8
3.4 Fysisk planering	8
3.5 Upphandling.....	8
3.6 Tillsyn	9
3.7 Miljömål	9
3.8 Betendeförändring.....	10
4 Avfallsplanens mål 2023-2030	12
4.1 Ansvarsfördelning	12
4.2 Grunddata	12
4.3 Målområde 1 Förebygga avfall – Mängden avfall ska minska.....	12
4.4 Målområde 2 Återvinning – avfallet ska återgå i ett kretslopp så långt det är möjligt	18
4.5 Målområde 3. Nedskräpning – Avfall hör inte hemma i naturen	19
4.6 Målområde 4. Fossilfri fordonsflotta – Transport och insamling ska drivas på ett hållbart sätt.....	21
4.7 Målområde 5. Fysisk planering – God avfallshantering är en del av en hållbar samhällsutveckling	22

5	Avfall i kommunen	24
5.1	Nuläge kommunalt ansvar	24
5.1.1	Degermyrans avfallsanläggning.....	27
6	Att få med sig barnen.....	27
6.1	Skolprogram.....	27
7	Producentansvar	27
7.1	Förpackningar	28
8	Bilageförteckning.....	29

1.1 Syfte

Avfallsplanens syfte är att beskriva kommunens avfallshantering. Den ska innehålla uppgifter om avfall inom kommunen och åtgärder för att minska avfallsets farlighet och mängd. Avfallsplanen innehåller mål för kommunens verksamheter och invånare och för hur avfallshanteringen ska utvecklas och förbättras.

1.2 Framtagande av Avfallsplanen

Avfallsplanen har tagits fram under 2022 av Skellefteå kommuns avfallsverksamhet tillsammans med stöd av representanter från Bygglov, Miljö och hälsa, Samhällsutveckling och Planering. En styrgrupp bestående av förvaltningschef Samhällsbyggnad, kommunens planeringschef samt avdelningschefer för motsvarande områden, har även medverkat vid övergripande beslut.

Det har genomförts studier av befintliga avfallsplaner i andra kommuner samt samtal och diskussioner med berörda parter för att ta fram de mål som finns i avfallsplanen. I arbetet har workshops genomförts med representanter för olika delar av kommunen, näringslivet, fastighetsbranschen och allmänheten för att förankra planen, få mer information och idéer och gemensamt ta fram aktiviteter för att uppnå målen.

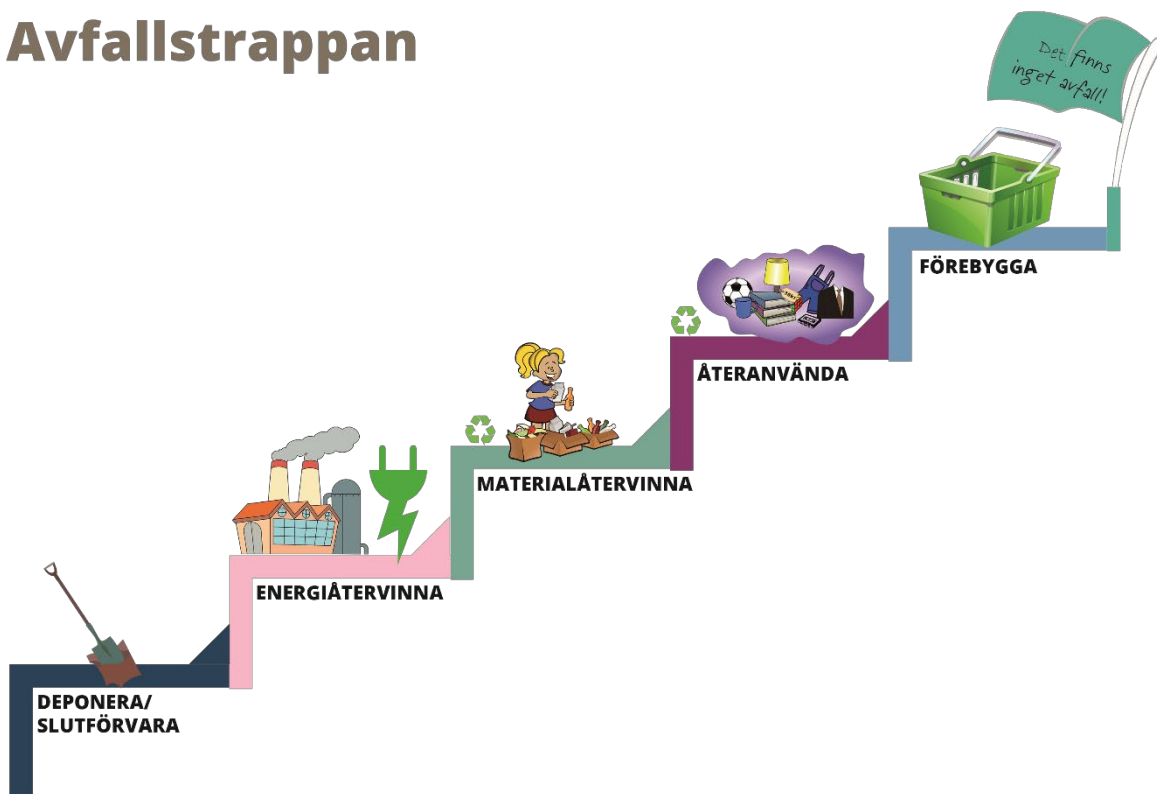
1.3 Omfattning

Alla i kommunen är med och bidrar till att Avfallsplanens mål uppnås. Verksamheterna som finns definierade i målen har ett särskilt ansvar att arbeta och motivera till förändring och förbättring enligt målen.

1.4 Måluppbyggnad

Avfallsplanen har ryggraden i avfallstrappans tre översta steg: Förebygga, återanvända och materialåtervinna. De två nedre stegen, Energiåtervinning och deponering är bra metoder för bortskaffande av avfall som inte önskas finnas kvar i kretsloppet. Sverige har kommit långt ifrån att deponera allt avfall men behöver arbeta med att ta sig steget vidare från energiåtervinning till de tre nästkommande stegen.

Avfallstrappan

Målen är uppbyggda av fem huvudområden

- Förebyggande – Mängden avfall i kommunen ska minska
- Återvinning – Avfallet ska återgå i ett kretslopp så långt det är möjligt
- Nedskräpning – Avfall hör inte hemma i naturen
- Fossilfri fordonsflotta – Transport och insamling ska drivas på ett hållbart sätt
- Fysisk planering – Planering är det första steget mot hållbar avfallshantering

Till detta finns definierade mål för hela kommunen, invånare såväl som verksamheter. Alla mål tillhör en verksamhet inom kommunen för uppföljning som ska ske regelbundet. Många av målen har utgångsvärden från 2020 eller 2021. Några av målen saknar utgångsvärden och detta ska tas fram under 2023.

1.5 Beskrivning av kommunen

Skellefteå är en stor kommun som sprider ut sig på ca 7170 km² längs med Östersjöns norra kuststräcka och kan stoltsera med fem stora kustmynnande älvar.

Befolkningsmängden var, i slutet av 2021, 73 393 invånare med en fördelning på ca 81,5% i tätorter och 18,5% på landsbygd. Medelåldern i kommunen är 44,8 för kvinnor och 42,6 för

män. Fördelning mellan hushållstyp är ca 49% en- och tvåfamiljshus, 49% flerbostadshus och 2% fritidshus.

1.6 Näringsliv

Skellefteå har ett starkt näringsliv och har länge legat på listan över landets mest företagstäta kommuner. Det finns en stark tradition av entreprenörskap som kommer av de rika naturresurserna – skogen, malmen och älven. Skellefteå har också ett globalt kluster av företag inom digital upplevelseproduktion. Allt från digitala medier och design till spelutveckling, film och kommunikation. Nu kan även batteritillverkning läggas till på listan över stora industrier i kommunen som ger synergieffekter i hela samhället.

2 Vision

Vi är äntligen framme vid milstolpen i vår kommuns mål och ambitioner. Det är 2030 och vi har mött en ljus framtid. Skellefteå kommun har en fullständigt fossilfri fordonsflotta och ställer höga krav på de transporter som sker utanför vår egen flotta. Avfallet i kommunen har minskat markant under det senaste decenniet och vi har verkligen fått frukt för det arbete hela kommunen har lagt ner på förebyggande åtgärder och smartare inköp. Kommunen i stort har en utpräglad återbruksanda och näringslivet har tagit stora kliv för att främja mer hållbara affärsidéer som mynnat ut i goda samarbeten. Skellefteå är en stad man vill bo och verka i, där tanken på hållbarhet är så inkommerad i allt som görs att det inte ens är en fråga OM utan ett självklart HUR vi kan bli ännu bättre. Samarbetet med olika återbruksaktörer har verkligen utvecklats och glädjen i att både ha en meningsfull vardag och arbeta med något så uppskattat som hållbarhet ger många en självförtroendeboost att ta med sig i framtida arbetsliv.

Äntligen har förändringar skett vid insamlingen av förpackningar från hushållen. Alla har fått tillgång till en smidig lösning för både förpackningar och det kommunala avfallet som ökar utsorteringen och minskar restavfallet på kuppen. Det har tagit lite tid men nu finns en lösning som de flesta är nöjda med och som ger en flexibel taxa med incitament att sortera så bra som möjligt. God kommunikation och information har varit en nyckel i att lösa många knutar och vi är nu Sverigebäst på sortering tack vare engagemang från såväl personal som invånare. Allt det som samlas in går även till återvinning och blir nya förpackningar.

Att återvinningscentralerna har ökad tillgänglighet är oerhört uppskattat och felsorteringar har minskat med återkommande fortbildning och kommunikation med invånarna. I takt med att insamling av produkter och material till återbruk har ökat har även materialinsamlingen till återvinning minskat, det är tydligt hur mycket vi tidigare energiåtervann helt i onödan. Verksamheter är även de noggranna med vad de slänger för att både spara pengar och miljö genom återbrukat material.

3 Styrmedel

3.1 Lagrum

Det finns ett antal lagrum som avfallshanteringen har att arbeta efter. Miljöbalken styr ansvarsfördelningen och kommunens skyldigheter och rättigheter vad gäller avfallshanteringen. Utöver det finns kompletterande nationell avfallsförordning och, den andra delen av renhållningsordningen, de lokala avfallsföreskrifterna. Sveriges lagstiftning kring avfall styrs av EUs avfallsdirektiv i första hand.

3.2 Avgifter

Avfallstaxan är det ekonomiska styrmedlet som finns tillgängligt. Hanteringen av avfall är inte skattefinansierad utan taxefinansierad och hushåll och verksamheter är därför direkt påverkade av kostnaderna. Det innebär att taxan kan användas för att premiera ett bra beteende så som att sortera ut matavfall och förpackningar från restavfallet.

Avfallstaxan är, precis som renhållningsordningen, beslutad av kommunens fullmäktige. En viktig pelare i avfallstaxan är likställighetsprincipen, alltså att alla kommuninvånare ska behandlas på samma sätt. Avfallstaxan är designad enligt självkostnadsprincipen. Intäkterna från avfallskollektivet ska motsvara utgifterna för verksamheten.

3.3 Information och kommunikation

Kommunikation är ett svårt och viktigt verktyg i alla sammanhang, inte minst för att informera och motivera invånarna bland annat kring förebyggande och återvinning. Att medverka i pedagogisk verksamhet med skolelever är ett exempel på kommunikationsmedel som är väldigt värdefullt.

Kommunen har en väl beprövad kundtjänst med ambition att 70% av alla frågor ska besvaras direkt och det som skickas vidare till förvaltningarna max ska ta tre arbetsdagar.

3.4 Fysisk planering

För att lyckas med en hållbar samhällsutveckling och en hållbar avfallshantering krävs att det planeras rätt från början. Avfallsfrågor och resurseffektivisering behöver lyftas tidigt i planprocessen för att säkerställa att dessa frågor finns med inför planering av nya områden eller ombyggnationer.

3.5 Upphandling

Offentlig upphandling och inköp är väldigt viktiga styrmedel där kommunen har möjlighet att föregå med gott exempel. Genom upphandling och inköp kan krav ställas så att avfallet minimeras redan där. Rutiner och kunskap för denna typ av upphandling krävs för alla

inblandade för att det ska bli så bra som möjligt och kommunen på så sätt ska kunna bidra till en hållbar utveckling.

3.6 Tillsyn

Den kommunala tillsynsmyndigheten Bygg och miljönämnden utövar tillsyn över verksamheter, både privata och kommunala. De har möjlighet att ge råd och stöd men även kräva förbättringar inom avfallshanteringen.

3.7 Miljömål

År 2015 antogs 17 Globala mål inom ramen för Agenda 2030. Vi befinner oss nu i andra halvlek och det är viktigare än någonsin att arbeta för att uppnå målen som världens ledare beslutat om. *Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion* är extra fokuserad på att förebygga och minimera avfallet genom olika delmål. En hållbar avfallshandtering bidrar också till andra mål så som Mål 11 Hållbara städer och samhällen och Mål 13. Bekämpa klimatförändringarna.

Nationella miljömål

De nationella målen består av ett övergripande generationsmål, 16 miljö kvalitetsmål samt ett antal etappmål. Dessa ska tillsammans styra Sverige i en hållbar riktning för både människa och miljö.

”Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.” – Generationsmålet

Under målen Begränsad klimatpåverkan, Giftfri miljö och God bebyggd miljö finns övergripande mål som berör avfallshanteringen direkt. Det finns även mål under andra punkter som berör avfallshanteringen mer indirekt.

Inom ramen för Sveriges miljömål finns beslut om att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären senast 2045. Detta är en stor utmaning men är en viktig pelare i miljö och klimatarbetet där avfallshanteringen är en pusselbit.

För mer information hänvisas till www.miljomal.se

 Begränsad klimatpåverkan	 Frisk luft	 Bara naturlig försurning	 Giftfri miljö
 Skyddande ozonskikt	 Säker strålmiljö	 Ingen övergödning	 Levande sjöar och vattendrag
 Grundvatten av god kvalitet	 Hav i balans samt levande kust och skärgård	 Myllrande våtmarker	 Levande skogar
 Ett rikt odlingslandskap	 Storslagen fjällmiljö	 God bebyggd miljö	 Ett rikt växt- och djurliv

Lokala miljömål

Skellefteå kommun har miljömål som sträcker sig till 2025 och baseras på fyra av de nationella miljömålen: Frisk luft utomhus, God bebyggd miljö, levande vatten samt Natur i balans. Dessa kommer att revideras och uppdateras under Avfallsplanens period.

3.8 Beteendeförändring

Beteendeförändring som styrmedel kan vara att nudge, eller att knuffa i rätt riktning för att främja ett bättre val ur miljösynpunkt. Genom att exempelvis ge förinställda val, presentera det mer fördelaktiga alternativet i första hand eller en liknande metod som ”gameification”, att göra lärande eller val till ett spelliknande beteende, kan vi få människor att välja bättre

alternativ utan att de behöver tänka så mycket på det. Beteendeförändring kan också vara en medveten förändring i hur vi handlar i vårt dagliga liv vilket är nödvändigt för en omställning till ett mer hållbart samhälle. För att göra en aktiv beteendeförändring som ger omställning krävs mer av individen och är därför en svår metod. Nudgeing gör denna lite lättare och fungerar i många, men inte alla situationer.

4 Avfallsplanens mål 2023-2030

Avfallstrappan utgör grunden för avfallsverksamhetens arbete och så även grunden för avfallsplanen. Målsättningen är i stort att kliva uppåt på trappan och bidra till att uppfylla nationella, regionala och lokala miljömål. Skellefteå kommun är i en expansionsfas och detta måste ske med hållbarhet i fokus. Kommunens vision är "En hållbar plats för en bättre vardag" och samhällsservicen, som avfallshanteringen är en del av, bidrar starkt till att nå denna vision och att hålla hållbarheten på agendan.

Avfallsplanen har fem målområden – Förebyggande, Återvinning, Nedskräpning, Fossilfritt Skellefteå och Fysisk planering. Detta är områden som identifierats där mål och åtgärdsplaner behövs för att möta framtidens utmaningar. Några av målområdena är uppdelade i generella mål för hela kommunen inklusive invånare respektive mål för kommunala verksamheter.

4.1 Ansvarsfördelning

Samhällsbyggnadsnämnden, som ansvarig politisk verksamhetsnämnd, har ett övergripande ansvar för uppföljning och revidering av avfallsplanen. De flesta målen i avfallsplanen är kopplade till förvaltningen Samhällsbyggnad men spänner över alla kommunens verksamheter och ett fåtal mål har andra verksamheter ansvar för att uppnå och följa upp. Detta är en avfallsplan för hela kommunen. Se bilaga 1. Mål, ansvarsfördelning och grunddata.

4.2 Grunddata

Utgångspunkten för de flesta mål är statistik från år 2021 med viss inblandning från plockanalys av hushållens rest- och matavfall som genomfördes 2020. För några mål måste grunddata tas fram efter att denna Avfallsplan beslutats. Information om detta finns i bilaga 1. Mål, ansvarsfördelning och grunddata.

4.3 Målområde 1 Förebygga avfall – Mängden avfall ska minska

Förebyggande är det högst prioriterade steget i EUs Avfallshierarki och Avfallstrappan i svensk lagstiftning. Även FNs globala hållbarhetsmål innefattar mål och delmål kring att minska konsumtion och minska mängden avfall. Exempel: Mängden matsvinn i världen ska halveras och avfallsmängderna ska minska markant enligt mål 12 *Hållbar konsumtion och produktion*.

I dagens samhälle konsumeras mer än vad jorden egentligen klarar av att ge. Allt som konsumeras behöver tas om hand på ett eller annat sätt när det är förbrukat eller uttjänt och ju mer som konsumeras desto mer avfall blir det. Att förebygga avfall handlar alltså

mycket mer om att tänka efter före inköp än själva bortskaffningen och ger besparingar både för miljö och ekonomi. Därför finns mål i avfallsplanen som inte är direkt kopplade till avfallsverksamhetens arbete med insamling och behandling utan indirekt via förebyggande av avfall genom förändrad och/eller minskad konsumtion.

Sedan 2020 finns bestämmelser om att kommunerna även ska arbeta avfallsförebyggande och att detta ryms inom den budget som läggs utifrån avfallstaxan.

Mål 1.1 Mängden rest- och matavfall ska minska med 25% till 2025 (Avfall Sveriges 25/25 mål).

Bakgrund: Målet är en utmaning som Skellefteå kommun, tillsammans med många andra kommuner, antagit och har sitt ursprung i branschorganisationen Avfall Sverige. Mängden ska minska från 2015 års nivå och tar hänsyn till gästnätter och fritidsgäster. Jämförelsesiffrorna kommer från Avfallweb, ett rapportverktyg som används av hela Sveriges avfallsbransch.

Aktiviteter:

- Information till hushållen om hur de kan minska avfallsmängderna
- En informationskampanj startades under 2019 och planeras att fortsätta till 2025 med anledning av utmaningen.
- Våg på sopbilarna ger en tydligare bild av avfallsmängderna till hushållen och verksamheterna.
- Se över avfallstaxan till att främja ökad utsortering och minskade mängder.
- Införande av fastighetsnära insamling enligt förordning 2022:1274 om producentansvar för förpackningar.

Mål 1.2 Mängden insamlat rest- och matavfall ska minska med 30%.

Bakgrund: När 2025 är passerat ska rest- och matavfallet fortsätta minska. Denna siffra kommer dock baseras på antal invånare i kommunen utan att inkludera gästnätter och fritidsboende. Utgångspunkten är 2020 års avfallsmängder med samma beräkningsgrund.

Aktiviteter:

- Information till hushållen om hur de kan minska avfallsmängderna.
- Information till skolbarn och nyanlända om konsumtion och avfall.
- Våg på sopbilarna ger en tydligare bild av avfallsmängderna till hushållen och verksamheterna.

- Se över avfallstaxan till att främja ökad utsortering och minskade mängder.
- Införande av fastighetsnära insamling enligt förordning 2022:1274 om producentansvar för förpackningar.

Mål 1.3 Hushållen ska minska mängden matsvinn med 50%.

Bakgrund: Enligt plockanalys som genomfördes år 2020 består ca 18% av det matavfall som slängs i det bruna kärlet av matsvinn. Andelen matavfall som slängs i det gröna kärlet är ca 14%, av det är hälften matsvinn. Matsvinn är en fraktion som består av mat som borde ha konsumerats men som av någon anledning i stället slängts, exempelvis matrester som inte äts upp eller en grönsak som blivit dålig.

Aktiviteter:

- Informationskampanjer kring matsvinn.
- Se över avfallstaxan till att främja mindre mängder avfall.

Mål 1.4 Plasten i samhället ska minska och den plast som nyttjas ska återvinnas.

Bakgrund: Plast är ett fantastiskt material som är långlivat, hållbart och kan anta många olika egenskaper beroende på sammansättning. Det är också det som är problemet. Plast används till så otroligt många produkter och förpackningar och tyvärr återvinns plasten i väldigt liten omfattning. En resurs som går till spillo i stället för att tas tillvara. Olika plastmaterial består ofta av flera olika plastsorter med diverse tillsatser som ger plasten dess unika egenskaper. Dessa komplicerade blandningar försvårar återvinning av plast. Genom att minska plastförbrukningen kan plastavfallet minska. Målet gäller både för förpackningar och andra plastprodukter från hushållen.

Aktiviteter:

- Informationsinsatser för att minska plastanvändandet.
- Hitta en bra avsättning för plasten som lämnas in på återvinningscentraler.
- Aktivt följa branschorganisationen Avfall Sveriges Plaststrategi.

Mål 1.5 Inget elavfall eller farligt avfall ska förekomma i hushållens kärl för insamling av kommunalt avfall.

Bakgrund: I Sverige är det producentansvar på elektronik och det ska därför samlas in för bästa möjlighet till återvinning. Elavfall innehåller värdefulla metaller som är viktiga att återvinna, metaller som är en bristvara både i Sverige och utomlands och/eller som några få länder styr marknaden för. För att göra sig mindre beroende av andra länders export måste därför det som redan finns i omsättning användas om och om igen. Detta bidrar till alla tre aspekterna inom hållbar utveckling både inom Sveriges gränser och utanför.

Aktiviteter:

- Informationsinsatser till både barn och vuxna.
- Undersöka möjligheten att samla in elavfall närmare fastigheterna.

1.6 Nettomängden återbrukat material inklusive textilier ska öka till 11 kg/invånare och år.

Bakgrund: För att klättra uppåt i avfallstrappan behöver vi bli bättre på att återbruka, inte bara att skänka utan även att köpa. Målet fanns även i föregående version av kommunens avfallsplan och baseras på de återbruksverksamheter som kommunen har avtal med.

Aktiviteter

- Tillsammans med återbruksverksamheter i kommunen genomföra kampanjer för att uppmuntra till återbruk framför nyköp.
- Vara en aktiv och positiv part i näringslivets utveckling av återbruk för att öka materialåterbruket inom alla produktkategorier.

Avfallsförebyggande i kommunala verksamheter

Mål 1.7 Kommunens verksamheter ska i första hand undersöka möjligheter till återbruk framför nyköp respektive avfallshantering.

Bakgrund: Kommunen är en stor arbetsgivare och har många olika sorters verksamheter utspridda över en stor area. Eftersom det är så många är också samordningen av återbruk svår men inte omöjlig. En digital funktion för återbruk av möbler och samarbete med den kommunala återbruksaktören finns på plats men detta skulle kunna utvecklas för att nyttjas mer. Målet gäller initialt för inredning, köksutrustning och arbetskläder men kan komma att utökas under planperioden.

Aktiviteter:

- Utveckla den digitala plattform för återbruk som finns i kommunen.
- Informera verksamheterna om fördelarna med återbruk.
- Uppmärksamma återbruksmöjligheter vid upphandling.

Mål 1.8 Matavfallet från kommunala verksamheter ska minska.

Bakgrund: Skellefteå kommun är en stor arbetsgivare med många personalkök, tillagnings- eller mottagningskök. Alla måste bidra till att minska matavfallet, där även personalen som arbetar inom olika verksamheter kan bidra. Matavfall är trots allt inte bara en avfallsfråga utan även en ekonomisk fråga. Matsvinn är ofta skattepengar som går rakt ned i soptunnan och belastar avfallsavgifterna. Det finns alltså många anledningar till att minska matavfallet och framför allt matsvinnet.

Aktiviteter:

- Information till arbetsplatser runt om i kommunen om matavfall och matsvinn.
- Säkerställa matavfallskärl hos alla kommunala verksamheter.

Mål 1.9 Mängden engångsartiklar i kommunens verksamheter ska minska.

Bakgrund: Från och med 2020 har EU beslutat om utfasning av vissa engångsprodukter i plast. Det finns många engångsartiklar och att bara ersätta plastvarianten till ett annat material är inte alltid den bästa lösningen. Kanske går det att hitta flergångsmaterial istället och spara på både miljö och ekonomi. En lista över vilka engångsartiklar som kommunens verksamheter använder och vilka andra alternativ som finns, ska tas fram. Listan kan komma att kompletteras under perioden utefter samhällets utveckling.

Aktiviteter:

- Kartlägga nyttjandet av engångsprodukter i verksamheterna.
- Informera verksamheterna om alternativ till engångsartiklar.
- Genomföra projekt med flergångsartiklar inom någon eller några verksamheter.

Mål 1.10 Skellefteå kommun har hållbara plast- och textilflöden med mål för fortsatta förbättringar.

Bakgrund: Vi vet att det finns mycket plast och mycket textilier i vårt samhälle som hanteras och slängs via olika flöden. Vad vi inte vet är mer detaljerat hur mycket, var det kommer ifrån och var det hamnar i slutändan.

Även andra materialflöden kan komma att bli aktuella att utreda beroende på samhällsutvecklingen.

Aktiviteter:

- Ta fram en flödesanalys för att identifiera plast- och textilflöden.
- Ta fram en handlingsplan med mål för att förbättra hållbarheten.
- Följa branschorganisationen Avfall Sveriges plast- respektive textilstrategi.

Mål 1.11 Mängden engångsprodukter på evenemang ska minska och arrangörerna ska aktivt arbeta för att förebygga avfall.

Bakgrund: På evenemang skapas mycket avfall och engångsprodukter tillhör den större mängden som slängs. Arrangörerna ställer ut kärl för viss sortering men dessa går ibland inte att materialåtervinna på grund av dålig sortering. Genom att exempelvis erbjuda flegångsalternativ i samband med mat- och dryckesservering kan avfallet minska drastiskt och sorteringen blir inte lika omfattande.

Aktiviteter:

- Stötta Visit Skellefteå och arrangörerna vid evenemang för att arbeta avfallsförebyggande.

Mål 1:12 Minst 70% av icke-farligt bygg- och rivningsavfall återbrukas eller återvinns.

Bakgrund: Bygg och rivningsavfall är ett prioriterat område då mycket avfall kommer från dessa fraktioner. Hela 13 miljoner bygg- och rivningsavfall genererades år 2018 i Sverige. Byggsektorn är, efter förpackningssektorn den största användaren av plast men mindre än en procent materialåtervinns. Nya affärsmodeller krävs för att kunna ta hand om allt och smartare arbetssätt krävs för att återanvända och återvinna så mycket som möjligt. Resurserna som finns i samhället måste tas tillvara. Detta mål är också en del av EUs målsättning kring avfall. Lagkrav finns också på utsortering av åtminstone sex material vid uppkomst av bygg- och rivningsavfall.

Aktiviteter:

- Utreda möjligheter till samarbeten och ytor för återbruk av byggmaterial.
- Planering genom exempelvis underhållsplaner för att använda vad som finns i verksamheten och inte renovera i onödan men heller inte låta byggnader och anläggningar stå utan underhåll.
- Information och aktiviteter i skolan, lära ut att skapa med det som redan finns.
- Ställa krav i upphandlingar, bygglov och rivningslov kring återbruk och möjliggörande till återvinning av material.

4.4 Målområde 2 Återvinning – avfallet ska återgå i ett kretslopp så långt det är möjligt

Materialåtervinning är en nyckel för det cirkulära samhället. När det inte längre går att återbruka något är det viktigt att ta vara på resurserna på bästa möjliga sätt. Utveckling sker ständigt och återvinning av fler och fler material och nya affärsidéer skapas vilket gynnar hela samhället. Vi vet att exempelvis metall och glas kan återvinnas hur många gånger som helst. Och att vi sparar enorma mängder energi på att återvinna plast kontra att tillverka ny plast från jungfruelig olja. Den enda gången det finns anledning att ta ut material från kretsloppet är när farliga kemikalier finns närvarande som inte ska föras vidare. Det farliga avfallet är därför otroligt viktigt att få till rätt flöde och uppmärksamma produkter som kan uppfattas som oskyldiga men i själva verket är farliga.

Återvinning i hushållen

Mål 2.1 Inga förpackningar ska förekomma i restavfallet.

Bakgrund: Enligt plockanalys består ca 35 vikt% av hushållens restavfall av förpackningar som borde sorterats ut och återvunnits. Det är enorma resurser som kretsloppet går miste om och avfall som hade kunnat undvikas med istället genererar utsläpp vid förbränning. Det finns också ambitioner om att göra avfallsförbränningen fossilfri och för att kunna uppnå detta måste alla förpackningar sorteras ut.

Aktiviteter:

- Information till hushåll och verksamheter.
- Information till skolelever om sortering.
- Väga avfallet och redovisa vikter som effektivt kommuniceras.
- Implementera insamlingslösningar för ökad utsortering.

Mål 2.2 Minst 90% av allt som lämnas till energiåtervinning på återvinningscentralerna ska vara rätt sorterat. Varav inget elavfall eller farligt avfall ska förekomma.

Bakgrund: Enligt en plockanalys av hushållens grovavfall, genomförd av Avfall Sverige, utgörs 18% av produkter som är kommersiellt återanvändbara. Nyttillverkning av produkter genererar stora mängder avfall och utsläpp till luft samt nyttjande av vatten och kemikalier. I möjligaste mån måste därför återbruk och materialåtervinning föredras framför energiåtervinning.

Aktiviteter:

- Information till hushåll och verksamheter.

- Information till skolelever om sortering.
- Samarbeta med Solkraft rondellen för ökat återbruk.
- Riktad kommunikation med användare av ÅVC-kort.
- Tillgänglig personal ska finnas på kommunens återvinningscentraler vid öppethållandetider för att kunna ge vägledning.

Återvinning i kommunala verksamheter

Mål 2.3 Alla kommunala verksamheter ska ha möjlighet att sortera förpackningsavfall.

Bakgrund: En del kommunala verksamheter har möjlighet till sortering i anslutning till fastigheten men långt ifrån alla. Förutsättningen till att sortera måste finnas eftersom alla som har förpackningsavfall ska sortera ut och lämna detta till det insamlingsystem som erbjuds enligt (Avfallsförordningen 2020:614). Detta är också ett steg mot att arbeta förebyggande i de kommunala verksamheterna.

Aktiviteter:

- Informera kommunens alla verksamheter om sortering och hantering.
- Arbeta efter *Handlingsplan för avfallshantering för kommunala verksamheter inom Skellefteå kommun.*

4.5 Målområde 3. Nedskräpning – Avfall hör inte hemma i naturen

Kommunen har ett renhållningsansvar för gator och torg, allmän plats och vid nedskräpning i naturen. Det finns en risk att det som hamnar på marken i slutändan rinner med olika vattendrag ut i älvar och senare ut i haven vilket vi måste arbeta emot. Det är känt att skräp i Bottenviken är ett problem och det stannar inte bara där. En hel del avfall kan färdas långt innan de sköljer upp på land. Plast bryts långsamt ned till mikroplaster som kan färdas oerhört långt. Det har till och med påträffats mikroplaster i Arktis, en del av världen som inte är källan till detta avfall.

Målområdet kan kopplas till flera av Sveriges miljökvalitetsmål eftersom det även påverkar vattendrag och sjöar.

Allt som inte ska vara i naturen bidrar till att förorena marken eller vattnet. Målet är därför viktigt för att uppnå miljökvalitetsmålen Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård samt God bebyggd miljö.

Mål 3.1 Andelen som upplever att gator och torg är rena, ökar.

Bakgrund: Med jämna mellanrum görs undersökningar som ger kommunen en uppfattning om hur invånarna upplever kommunens service. En av frågorna syftar till att undersöka invånarnas uppfattning om gator och torgs renlighet. Detta ger ett mått dels på hur rent det är men också hur arbetet med att hålla rent kommuniceras ut.

Aktiviteter:

- Genomföra kampanjer för att uppmärksamma nedskräpningen.
- Nyttja nudgeing och teknik för att göra det roligare att slänga avfallet i behållare.
- Placera ut sorteringskärl på strategiska platser.
- Arrangera skräpplockardagar där politiker, chefer och anställda inom kommunal verksamhet och bolag medverkar.

Mål 3.2 Nedskräpning på allmänplats ska minska.

Bakgrund: Det finns andra platser i kommunen än gator och torg som råkar ut för nedskräpning och som kommunen har ansvar för. Även på dessa platser är det viktigt att det är rent och snyggt utan någon nedskräpning. Nedskräpningen förstör både miljön och kan skada både människor och djur. En ovårdad plats drar dessutom till sig ytterligare nedskräpning och skapar otrygga miljöer.

Aktiviteter:

- Genomföra kampanjer för att uppmärksamma nedskräpningen.
- Nyttja nudgeing och teknik för att göra det roligare att slänga avfallet i behållare.
- Placera ut sorteringskärl på strategiska platser.
- Arrangera skräpplockardagar där politiker, chefer och anställda inom kommunal verksamhet och bolag medverkar.
- Arbeta med beteendeförändrande åtgärder.

Mål 3.3 Nedskräpning i kommunens natur- och vattenområden ska minska.

Bakgrund: Skräp som lämnas i naturen riskerar att hamna i vattendrag och senare i havet. Det finns också farliga ämnen i vissa produkter som kan läcka ut och förorena områden. Havs- och vattenmyndigheten har, enligt havsmiljöförordningen, tagit fram ett åtgärdsprogram för havsmiljön. Mål 3.3 stödjer åtgärdsprogrammet för en god havsmiljö då mål om att minska nedskräpningen på land även ger positiva följd effekter på mängden marint skräp.

Aktiviteter:

- Informationskampanjer om nedskräpning i naturen.

- Information via skolor, KomVux, Svenska för invandrare, SFI, och liknande utbildningar om nedskräpning.
- Visualisera problematiken med nedskräpning.

4.6 Målområde 4. Fossilfri fordonsflotta – Transport och insamling ska drivas på ett hållbart sätt

Enligt regeringsbeslut ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären senast 2045. För att nationen ska nå målet gäller det att kommunerna ligger i framkant och tar sitt ansvar.

Nämnden för Samhällsbyggnad har antagit riktlinjer vid beställning av nya fordon till kommunens verksamheter. Målet är att 60% av kommunens fordonsflotta är fossilfri till 2025 och 100% till 2030.

Mål 4.1 Fordon som används inom verksamhet avfall ska vara 100% fossilfria

Bakgrund: Skellefteå har ett mål om att vara fossilfria till 2030 och verksamhet avfall tar detta mål på allvar. Insamlingen av avfall från hushållen körs på biogas men många andra fordon drivs med diesel eller bensen, det finns alltså lite att göra.

Fordon som transporterar till och från behandling sker oftast med så kallad returtransport, det vill säga att fordonet transporterar något åt båda hållen för att inte köra tomma. Detta är både ekonomiskt och miljömässigt fördelaktigt och något som ska premieras. Det finns dock många fossila transportmedel inom denna transportkategori och för att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären måste även dessa ses över.

Aktiviteter:

- Vid utbyte av fordon, upphandla med krav på fossilfria alternativ.
- Vid upphandlingar av avfallstransporter ska tåg och/eller fossilfria alternativ premieras.

Mål 4.2 Avfallstransporter ska vara 10% mer energieffektiva

Bakgrund: Även om fordonen drivs av fossilfria bränslen måste vi tänka på att förebygga inom alla områden. Att energieffektivisera ger minskad bränsleförbrukning som bidrar till både mindre utsläpp, lägre kostnad för bränsle och mindre bränsle som behöver produceras för avfallshanteringen.

Aktiviteter:

- Effektivisera körlistor för insamling av rest- och matavfall för att minimera körsträckor.

- Upprätthålla kunskap inom ecodriving bland alla chaufförer.

4.7 Målområde 5. Fysisk planering – God avfallshantering är en del av en hållbar samhällsutveckling

Mål 5.1 Tillgång till enkla och behovsanpassade system för hantering och insamling av material och avfall ska finnas tillgängliga.

Bakgrund: I takt med att samhället förändras måste också hanteringen av avfall förändras. Under planperioden kommer en ny producentansvarsförordning ge Sveriges kommuner ansvar för insamling av förpackningar. Denna insamling ska ske fastighetsnära. Utredningar och utvärderingar av olika fastighetsnära insamlingssystem visar på minskade mängder restavfall vilket går i linje med både avfallsplanens mål och de globala målet 12. Om håller konsumtion och produktion.

Aktiviteter:

- Följa lagstiftning och agera utefter politiska beslut om fastighetsnära insamling

Mål 5.2 Vid nyexploatering och nya detaljplaner ska massbalans eftersträvas i den mån det är möjligt.

Bakgrund: Att flytta jord- och bergsmassor från en anläggningsplats för att sedan köra dit jungfruelig bergskross och jordar är ofta inte ett hållbart alternativ. En god planering kan öka möjligheterna för att ta tillvara på material som finns tillgängligt och därmed bland annat minska transporter. Naturligtvis ska försiktighet beaktas vid förorenade massor.

Aktiviteter:

- Upprätta en strategi för de massor som förflyttas från och till anläggningsområden inom kommunen.

Mål 5.3 Vid upphandling av konsulter och entreprenör för projektering och genomförande ska hållbar avfallshantering vara en viktig del i förfrågningsunderlaget.

Bakgrund: Kommunen har ett ansvar och en chans att tillsammans med entreprenörer utveckla ett mer hållbart arbetssätt och byggande. Tillsammans med inköpsenheten kan alla verksamheter ställa krav och utveckla arbetet mot en mer hållbar kommun.

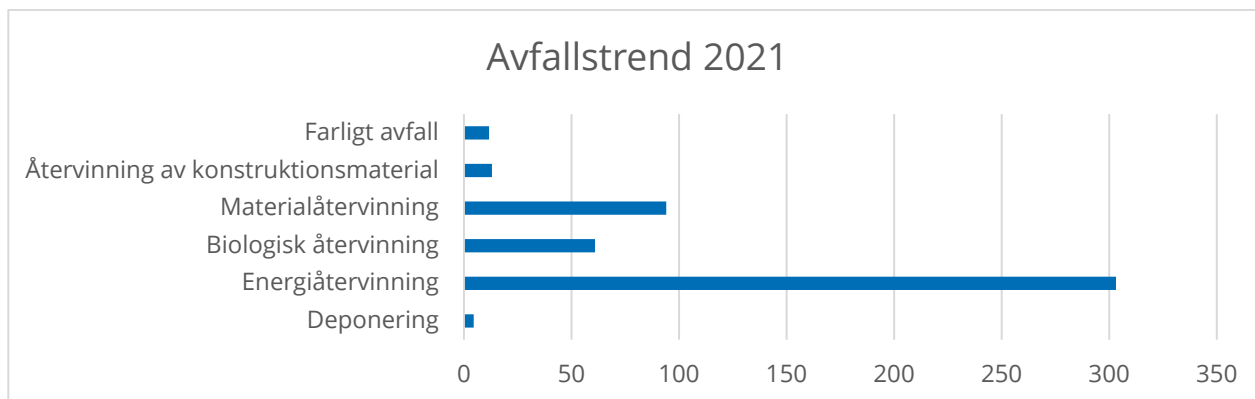
Aktiviteter:

- Öka kompetensnivån hos kommunens tjänstepersoner kring hållbar upphandling och hållbara inköp.

5 Avfall i kommunen

5.1 Nuläge kommunalt ansvar

Avfallsplanen ska beskriva de förhållanden som påverkar avfallets mängd och sammansättning. En nulägesbeskrivning följer här med utgångspunkt i det år avfallsplanen skrevs – 2022 med statistik från 2021.

Figur 1. Avfall Sveriges Rapport – Avfallstrend Skellefteå 2021

Kommunalt avfall och hushållsavfall

Det tidigare begreppet hushållsavfall har nu bytts ut till Kommunalt avfall och innefattar lite mer än tidigare. Detta är en följd av en ändring i definitionen i EUs avfallsdirektiv. Kommunalt avfall är blandat eller separat insamlat avfall från hushåll samt avfall från andra källor som till sin art och sammansättning liknar avfall från hushåll (15 kap Miljöbalken). Utöver detta finns avfall som går under kommunalt ansvar så som visst avloppsavfall och visst bygg- och rivningsavfall. I Skellefteå ansvarar kommunen för insamling och omhändertagande av avfall.

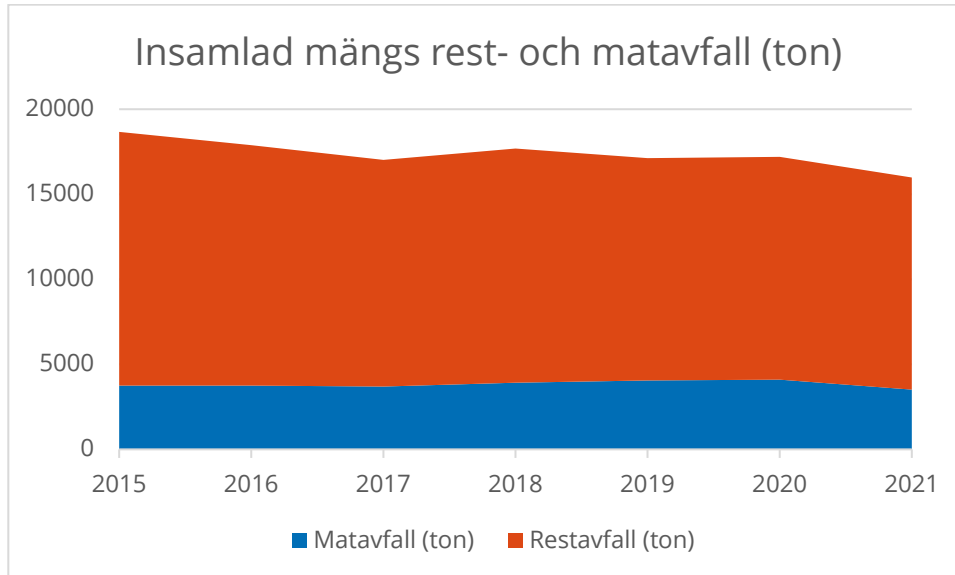
Restavfall och matavfall

Kommunen är uppdelad i två områden för insamling av kommunalt avfall, ytterområdet som körs av entreprenör och centralort med omnejd som drivs i egen regi. Räknat på antal hämtställen är det cirka 60% egen regi och 40% entreprenör.

Matavfall hämtas från fastigheter främst via sopkärl men i vissa tätbebyggda områden från underjordsbehållare. Ett fåtal verksamheter har matkvarn i storkök som går till container. Matavfallet transporteras till kommunens biogasanläggning för produktion av biogas.

Restavfallet samlas likväl in via främst kärl eller underjordsbehållare. Viss användning av komprimatorer för blandat avfall finns hos verksamheter i kommunen. Restavfallet transporteras till en förbränningsanläggning. Vid avfallsplanens framtagande sker förbränning i en anläggning norr om Umeå. I denna förbränningsanläggning tas både energi och spillvärme tillvara.

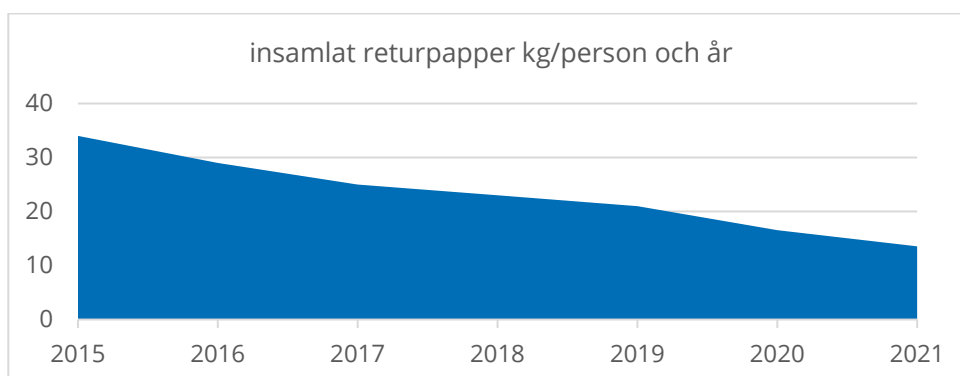
Under 2021 samlades ca 16 kton hushållsavfall in. Till hushållsavfall räknas rest- och matavfall alltså det gröna och det bruna kärlet. Åren innan uppgick hushållsavfallet till över 17 kton vilket innebär att avfallet, trots ökat invånarantal, minskat i mängd.

Returpapper

Returpapper, som kommunen från 1 januari 2022 fått insamlingsansvar för, hämtas i anslutning till Förpackningsinsamlingens, FTI;s, återvinningsstationer samt till viss del fastighetsnära vid flerbostadshus. All insamling av returpapper sker via entreprenörer, uppdelat på fastighetsnära hämtning respektive lättillgängliga insamlingsplatser. Returpappret skickas för återvinning. Mängden insamlat returpapper har varje år minskat och trenden verkar fortsätta. Fler tidningar ges ut digitalt, färre vill ha reklam i brevlådan och många verksamheter arbetar med att minska pappersförbrukningen. Kommunens verksamheter arbetar med att minska pappersanvändningen och har infört många digitala hjälpmedel som ska ersätta papper. Viss kommunikation via pappersbrev kommer dock behövas även framöver.

Kommunen samlade under 2021 in cirka 13 ton returpapper per invånare.

Avloppsslam och Fettslam

Slam från enskilda avlopp töms regelbundet med slambil och körs till ett reningsverk i kommunen för rening och vidare rötning. Den totala mängden är cirka 11 820 ton slam per år.

En del verksamheter genererar även fettslam från fettavskiljare, en del av detta tas emot av Skellefteå biogasanläggning för rötning. Kommunen hämtar fettavskiljarslam från cirka 200 verksamheter.

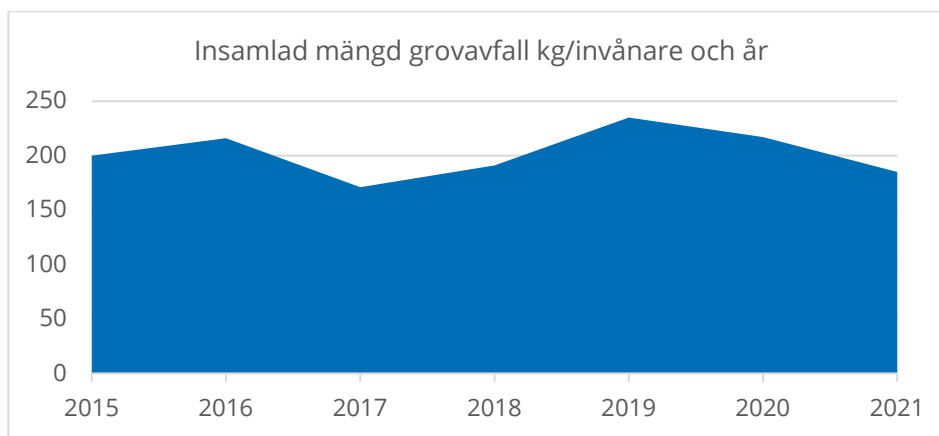
Grovavfall

Grovavfall är avfall som inte får plats eller ska lämnas i det gröna kärlet som finns vid fastigheten. Det kan lämnas på en av kommunens åtta återvinningscentraler. Där kan grovavfallet sorteras för att sedan återbrukas, återvinnas och/eller tas tillvara på bästa sätt.

Fram till och med år 2022 har avfallsverksamheten byggt så att sju av de åtta återvinningscentralerna har ÅVC-kort. Det innebär att den som ansökt och medverkat på en utbildning även får tillgång till återvinningscentralerna vid obemannade tider. Denna möjlighet ingår i det abonnemang fastighetsägaren har.

Enligt politiskt beslut är det tillåtet för verksamheter att lämna verksamhetsavfall på alla återvinningscentraler, mot avgift, under bemannade öppettider.

Kommunen hanterade ca 14 000 ton grovavfall år 2021.

Återbruk

Skellefteå kommun har flertalet aktörer som jobbar med återbruk. Det finns textilcontainers utställda på strategiska platser för insamling och försäljning sker av både textilier, möbler och hushållsartiklar på olika platser. Kommunens egen verksamhet Solkraft Rondellen har insamling via återvinningscentralerna, den största via Degermyrans avfallsanläggning. Solkraft Rondellen arbetar i första hand med människan i centrum, med personer som står långt från arbetsmarknaden. Dessa personer, tillsammans med arbetsledare, bemannar alla delar av återbruket, från insamling till sortering, prissättning och försäljning.

5.1.1 Degermyrans avfallsanläggning

På Degermyrans avfallsanläggning finns kommunens aktiva deponi för icke farligt avfall och inert avfall. Under avfallsplanperioden kommer en ny tillståndsansökan att ske för att utvidga deponin med fler deponiceller.

På Degermyrans avfallsanläggning finns också en omlastningsstation och mellanlagring av avfall för vidaretransport till behandlingsanläggningar. Under 2022 installerades en kanalpress för att effektivisera transportererna av material till återvinning direkt från omlastningen.

6 Att få med sig barnen

Barnen är ofta nyckeln till allt. Att lära barnen tidigt vad som är rätt och fel är viktigt i många områden, så även inom avfallsområdet. Allt vad de lär sig i skolan tar de med sig hem och lär sina föräldrar. Det finns fantastiskt mycket kreativitet och vilja att lära sig vilket är viktigt att ta vara på.

6.1 Skolprogram

Avdelningen Vatten och avfall arbetar aktivt med skolans verksamhet för att informera och inspirera till att göra rätt. Skolprogram finns framtagna för hela grundskolan utifrån årskurs och läroplan. Skolorna har också möjlighet att komma med önskemål utifrån vad de just då läser för område.

Avdelningen Vatten- och avfall har även ett gott samarbete med Exploratoriet i Skellefteå. Där erbjuds gemensamma skolprogram och utställning för barn och vuxna i alla åldrar, både på plats och digitalt.

Även studiebesök på kommunens anläggningar erbjuds för att se hur behandling av matavfall via rötning och rening av avloppsvatten fungerar.

7 Producentansvar

Det finns ett antal producentansvar. Det mest allmänt kända är förmodligen producentansvaret för förpackningar. Andra producentansvar är exempelvis producentansvar för bilar, däck, tobak och elektronik.

Förpackningar och tidningar har sedan 1994 haft ett producentansvar för insamling och behandling som samordnats av Förpackningsinsamlingen (FTI). FTI ägs av materialbolagen och har över 6000 återvinningsstationer i hela landet. Materialbolagen – Svensk plaståtervinning, Returkartong, Pressretur, Svensk glasåtervinning och Svenska Metallkretsen bildade bolaget Förpacknings- och tidningsinsamlingen för att hantera de krav som 1994 uppstod.

Den 1 januari 2022 fick kommunen över ansvaret för insamling och återvinning av returpapper och tidningar vilket innebär att Pressretur avvecklades och FTI nu endast är insamlings- och återvinningsansvariga för förpackningarna. Tailor-Maid Responsibility, TMR, är ett annat insamlingsbolag för plast-, metall- och pappersförpackningar.

Från och med den 1 januari 2024 kommer kommunerna ta över ansvaret för insamling av förpackningsavfall från hushållen. Detta ska inte bara ske via lättillgängliga insamlingsplatser utan också via fastighetsnära insamling. Det nya ansvaret innebär också förpackningsinsamling på större populära platser utomhus som till exempel torg och parker av viss storlek. Systemet för fastighetsnära insamling ska vara utbyggt till 1 januari 2027.

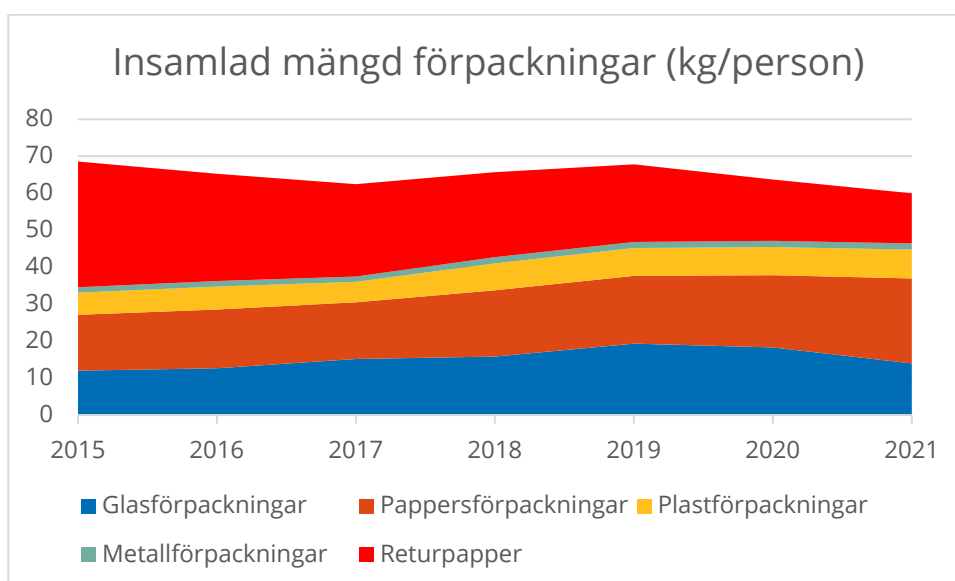
El-kretsen, samordningsbolag för elektroniska varor, har ett etablerat samarbete med kommunen för insamling av vitvaror och elektroniska produkter på samtliga återvinningscentraler. Det finns också insamling via butiker och flerbostadshus som köpt tjänsten av entreprenör.

7.1 Förpackningar

Förpackningar är det producentansvar som oftast omnämns och som kanske konceptet producentansvar oftast förknippas med.

Insamling av returpapper sker via 35 återvinningsstationer i kommunen samt till viss del via fastighetsnära insamling från flerbostadshus av entreprenörer som fastighetsägarna anlitar. De flesta återvinningsstationer finns i Skellefteå tätort. Alla återvinningscentraler har, på eller i nära anslutning till, även containrar för förpackningsåtervinning, dessa ingår i de 35 återvinningsstationer som nämns ovan.

TMR har en egen hämtservice för insamling av plast-, metall- och pappersförpackningar fastighetsnära.

Enligt den plockanalys som genomfördes 2020 består hushållens restavfall av mellan 29-40 viktprocent förpackningar. Plockanalysen har gjorts på fem områden,

- Villa tätort med abonnemang källsortering,
- Villa landsbygd med abonnemang källsortering,
- Flerfamiljshus med abonnemang källsortering,
- Villa tätort med abonnemang blandat samt
- Flerfamiljshus med abonnemang blandat.

Målet för föregående avfallsplan var att minska förpackningarna i det gröna kärlet med ca 50%. Plockanalys 2017 visar en viktprocent mellan 40-44. Det är alltså en minskning till 2020 års plockanalys men målet blev inte uppfyllt. Mål 2.1 i denna avfallsplan ger en fortsättning på detta arbete och ett ännu tuffare mål. Fler åtgärder för att åstadkomma beteendeförändringar under lång tid kommer behövas för att nå detta mål.

8 Bilageförteckning

Bilaga 1. Mål, ansvarsfördelning och grunddata

Bilaga 2. Miljöbedömning Avfallsplan 2023-2030

Bilaga 3. Utvärdering av Avfallsplan 2018-2022